

La sorpresa bretona

El president de la República francesa, François Hollande, va presentar el passat mes de juny la reforma de l'estructura administrativa i política de l'Estat, la qual ha generat força contestació.

El nacionalisme bretó s'ha fet notar davant de tots els francesos. Aprofitant el gran interès aixecat pel referèndum d'Escòcia i pel procés sobiranista a Catalunya, l'Emsav –vegeu requadre– va voler donar un cop d'efecte per fer visible la reivindicació nacionalista a Bretanya i Loira. El passat dissabte 27 de setembre més de 30.000 persones es manifestaren pels carrers de Nantes exigint la reunificació entre les dues regions, forçada el 1941 sota l'ocupació nazi i el règim de Vichy i confirmada posteriorment per les reformes de l'estructura de l'Estat de 1957, 1982 i 2003.

La mobilització bretona s'inscriu en la polèmica que viu França d'ençà que el Govern de Manuel Valls, per ordre del president de la República, François Hollande, va anunciar una reforma de la divisió territorial, entre d'altres coses, per reduir les 22 regions actuals a només 14.

La manifestació. No era la primera vegada que els nacionalistes es concentraven per reivindicar la reuni-

Més de 30.000 manifestants ompliren els carrers de Nantes, al crits de “Som una nació”, en una manifestació que ha revifat força el nacionalisme bretó.

ficació territorial. Ja ho havien fet en algunes ocasions aïllades en anys anteriors i en tres pics consecutius d'ençà que s'anuncià la reforma actual, l'abril passat. La concurrència a aquestes mobilitzacions fou alta, però cap no va superar uns quants milers d'assistents. Que no és que fos poc, però no suficient per generar gaire atenció mediàtica. Tot canvià a la festiva manifestació del passat 27 de setembre. La nombrosa assistència va superar totes les expec-

tatives. Sota un agradable sol tardoral més de 30.000 persones ompliren els centrals carrers de Nantes als crits de “Som una nació” i reclamant la reunificació de la regió de Nantes-Loira a la Bretanya. Que a la suposadament unitària nació francesa aparegués de sobte una tal gernació reclamant els seus drets nacionals diferents va suposar un cop d'efecte realment notable.

La diferència amb altres ocasions no fou només de quantitat de manifestants. També d'escenografia. Imitant les mobilitzacions nacionalistes escoceses i catalanes, els organitzadors procuraren una posada en escena d'allò més impactant. Una verdadera mar de *gwenn ha du*, la bandera nacionalista de color blanc i negre –vegeu requadre–, va omplir tot el centre de la ciutat. La força iconogràfica realçava la reivindicació de fons. L'èxit polític bretó obrí els informatius televisius d'aquella nit. Les imatges mostraven als francesos les enormes pancartes que reclamaven “Som bretons”, “Som una nació”, i algunes altres que, com la que resava “França, 0 - Gran Bretanya, 1”, al·ludien al referèndum escocès i a la voluntat que els bretons també puguin decidir el seu futur en un termini no massa llunyà.

La gernació que es va manifestar sorprengué el govern de París. De sobte, el nacionalisme esdevenia quelcom existent a la França orgullosa del seu jacobinisme homogeneïtzador. De cop i resposta les televisions abocaven una realitat diferent, la d'un moviment bretó que mai no havia demostrat tanta força i que, per això mateix, si més no, obria la porta a imaginar una situació política bretona de futur molt diferent de la que ha tingut la regió en el passat més proper i actualment. És significatiu com informà el prestigiós rotatiu parisenc *Le Monde* de la mobilització, a la qual dedicà ampli espai d'obertura a la seva versió digital: “Va ser a partir de les 15.30 quan s'iniciava la manifestació més important després d'encetar-se el debat sobre la reforma territorial que va llançar el Govern i que es reprendrà les pròximes setmanes [...] Rere d'un pancarta que reclamava ‘Som una nació’, el president de l'associació organitzadora, Bretanya Reunida, Jean-François Le Bihan es felicitava per ‘la manifestació sense

La manifestació nacionalista bretona a Nantes ajuntà més de 30.000 persones el passat 27 de setembre, un èxit que ha sorprès París.

precedents”. El diari no dubtava a relacionar el cop d’efecte del moviment nacionalista bretó amb “la celebració del referèndum a Escòcia i [...] que el president de Catalunya, Artur Mas, hagi convocat un referèndum el 9 de novembre d’independència d’aquesta rica regió del nord d’Espanya”.

Allò a què el govern de París no atorgava més que el silenci, l’auge del nacionalisme bretó relacionat amb els casos escocès i català, trobava un important altaveu en forma del diari de referència de França

La reforma territorial. A principi del passat mes de juny el president de la República francesa, François Hollande, presentava personalment –després d’un parell de mesos d’avanços parcials fets pel president del Govern, Manuel Valls, qui és l’executor del pla– la que vol ser la reforma territorial de l’Estat més important en dècades i fins i tot en segles. Suposarà, en síntesi i entre d’altres coses, la reducció de les 22 regions existents actualment a només 14, així com l’aprimament de

totes les estructures administratives i polítiques locals. La polèmica que ha generat no ha estat minsa. No es tracta només de les mobilitzacions del nacionalisme bretó, sinó que molts polítics, de tots els partits, que ocupen càrrecs en municipis, departaments i regions veuen amb pànic com els seus llocs desapareixeran si la reforma tira endavant. Cosa que, com és fàcil d’entendre, no els agrada gaire.

L’estructura territorial francesa prové de la divisió feta l’any 1790 que fraccionava el país en 96 departaments. Cada un d’aquests territoris ocupava l’espai que a cavall es podia recórrer en una jornada; tenia un Consell General com a ens de gestió local i un prefecte com a autoritat directament anomenada pel govern de París. Per sota es crearen els districtes –*arrondissements*, en francès, que no cal confondre amb les barriades de París, Lió i Marsella que també porten el mateix nom–, el nombre dels quals varia a cada departament, i que actualment sumen un total de 329, cadascun amb un sots-prefecte com a autoritat. També es

creà, i encara existeix, un altre nivell inferior: els cantons, dels quals n’hi ha 3.879. I finalment, el més local de tots els àmbits institucionals era, i és, el de les comunes o ajuntaments, que arribaren a ser-ne un total de 37.571.

A través de reformes legals posteriors s’anaren mudant aspectes d’organització, nombre i competències de cada ens. Així, avui en dia hi ha *només* 36.686 municipis. El nombre de departaments s’ha mantingut igual: els 96 que s’anomenen “metropolitans”, és a dir, els continentals i els de Còrsega, mentre que els territoris d’ultramar n’aporten 4 més. Per una altra banda, successius governs han fet lleis per mancomunar serveis entre diversos municipis d’un mateix cantó per estalviar despeses i optimitzar recursos. Així mateix, en el transcurs del temps tant els cantons com els districtes esdevingueren l’equivalent aproximat al que a l’Estat espanyol són els partits judicials.

D’ençà de la reforma de l’estructura de l’Estat de 1957 les regions són la divisió territorial i institucional de pri-

mer grau, la més important. De les 27 que formen el total, 22 són “metropolitanes” i 5 d’ultramar. Totes disposen del respectiu Consell Regional format per membres electes per un període de sis anys. No tenen poder polític autònom sinó que l’Estat desconcentra àrees de gestió que transfereix a cadascuna. A més, un prefecte és el representant del govern de París en el territori i s’ocupa, entre altres coses, de dirigir les forces d’ordre públic. Entre les 22 “metropolitanes” n’hi ha una d’especial, Còrsega, que té un estatus polític diferenciat, amb certa capacitat d’autogovern i no merament de gestió desconcentrada.

La reforma del Partit Socialista que han concretat Valls i Hollande, i que presentà formalment el president de la República, canviarà molt el panorama administratiu i territorial. D’entrada reduirà dràsticament –si s’aprova– el nombre efectiu d’ajuntaments. Nominalment cap no desapareixerà, però tots aquells que no superin els vint mil habitants deixaran de tenir les respectives estructures administratives i polítiques. S’hauran d’agrupar amb els veïns fins que el nou consistori resultant de la suma de tots passi el

El president del Govern francès, Manuel Valls, d’origen català, és l’encarregat d’executar la reforma que pot convertir-se en un perill potencial per a Catalunya Nord.

tall demogràfic referit. De tal manera que s’esviran multitud de càrrecs de gestió i de representació política local. Per una altra banda, els departaments, que si bé continuaran existint, i amb el

nombre actual, perdran tota l’estructura administrativa –el Consell General–: així que també per aquí hi haurà una important disminució de llocs de gestió i polítics. Els districtes i cantons quedaran reduïts a funcions electorals –elaboració del cens– i possiblement s’eliminarà la figura del sots-prefecte.

Les regions. El canvi que afecta les regions té molta transcendència política. Perquè és el nivell de l’estructura de l’Estat que més s’ha desenvolupat des de les reformes de 1982 i 2003. Han adquirit un notable protagonisme en aquests últims anys. Tot i que no és comparable al cas autonòmic espanyol, el fet que se les hagi dotades d’una creixent capacitat de gestió, malgrat que fos a través de la desconcentració i no de la descentralització –en el primer model el Govern central pot intervenir quan i com vol a la regió perquè és el titular de les competències, mentre que en el segon no ho pot fer ja que la regió té àrees de gestió exclusiva–, ha anat creant una classe política regional de molt de pes.

Les 22 regions *metropolitanes* existents, Hollande i Valls pretenen reduir-les a 14. Només es mantindran tal

L’Emsav

El nacionalisme bretó és conegut amb el nom d’Emsav, que vol dir, en traducció literal, ‘moviment’. Si bé els seus orígens moderns cal buscar-los en els corrents de recuperació lingüística i cultural del segle XIX, la particularitat bretona recolza en l’existència d’una identitat política pròpia des de l’època medieval. En efecte, al segle VI els reis merovingis crearen el Ducat de Bretanya que, com bona part de les mateixes entitats iguals en aquell temps, gaudien d’amplis marges d’autonomia respecte del poder imperial central. Passà per diversos avatars –guerres, supressió, reinstauració...– fins que a la desena centúria va ocupar el que avui són els departaments de Bretanya i el Loira Atlàntic. Durant els cinc segles posteriors funci-

La manifestació del 27 de setembre ha popularitzat la imatge de la bandera nacionalista bretona.

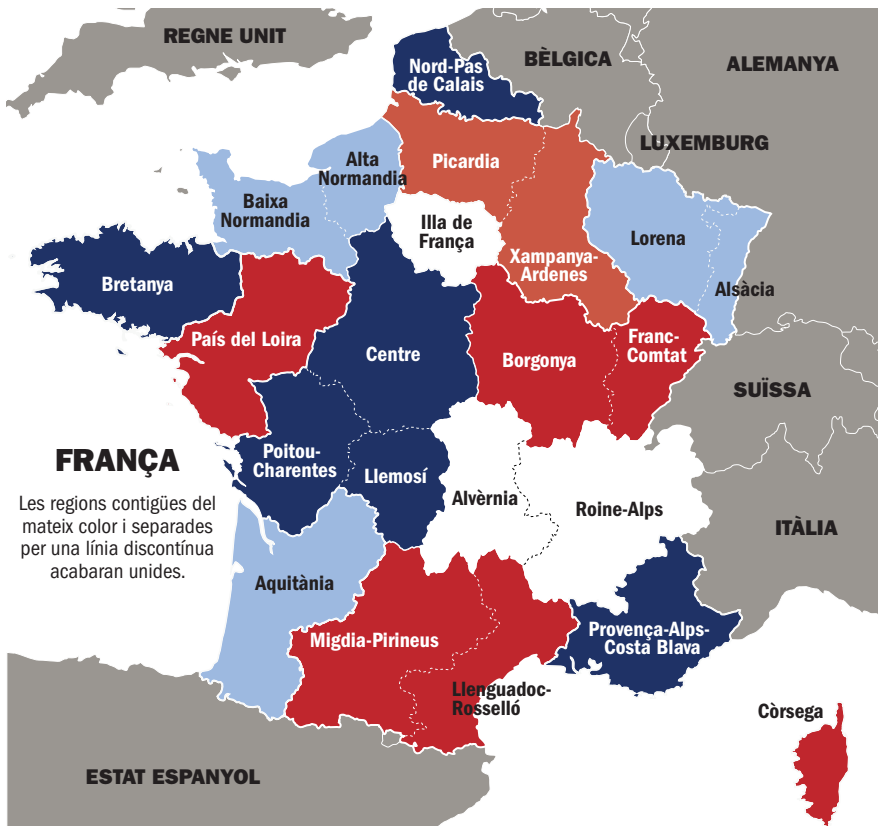
onà com un poder polític independent. El 15 d’agost de 1532 quedà incorporat mitjançant un tractat –és a dir, un acord entre entitats polítiques diferents que es reconeixen com a sobiranes– al regne de França. La unió implicava que el monarca francès ho era alhora de

Bretanya, on al mateix temps quedaven vigents el dret i les institucions pròpies bretones. Així fou fins que el 4 d’agost de 1789 el govern revolucionari –eren els temps de la Revolució francesa– va abolir totes les peculiaritats reconegudes fins aleshores. I això provocà una insurrecció a favor dels furs històrics, però va ser fàcilment esclafada per la força.

A partir de mitjan segle XIX es produí un revifament cultural i lingüístic bretó que portà a la creació d’associacions d’estudi de la identitat pròpia, les quals conformaren el fet seminal que, més tard, va donar a llum, el 1898, la primera entitat clarament política, la Societat Nacional de Bretanya. En el període entre les dues guerres mundials del segle XX es concretaren les aspiracions polítiques a través del Grup Regionalista Bretó –que provenia de la societat abans referida– el qual popularitzarà tant la bandera bretona

La nova França

La dràstica reducció dels nombre regions franceses continentals suposarà passar de 22–incloenthi Còrsega– a només 14.

–que s'anomena *gwenn ha du*: 'blanc i negre'– com l'himne nacional –*Bro hozh ma zadoù*: 'la terra dels meus pares'– i començà a reivindicar la capacitat d'autogovernar-se. Foren els anys en què s'organitzà també el Partit Autonomista Bretó, el qual anà degenerant cap a posicions ultraradicals favorables als nazis durant la Segona Guerra Mundial. Després de la derrota alemanya de 1945 les noves autoritats franceses iniciaren una sistemàtica repressió no només contra els nazis bretons sinó contra tot el moviment nacionalista: es prohibiren totes les associacions, s'intensificà l'afrancesament de Bretanya... Es calcula en més de 10.000 les persones que s'hagueren d'exiliar per no patir la repressió centralista.

Malgrat el suport de part del nacionalisme bretó a l'ocupació alemanya i al règim de Vichy, durant aquells anys es reformà l'estructura territorial i una

de les conseqüències fou la creació de la regió del Loira, la qual va ser segregada de Bretanya, cosa que en la nova reforma regional de 1955 es va mantenir igual, segurament amb tota la intenció de restar tot el potencial possible al bretonisme. Des d'aleshores la reivindicació de la reunificació és l'essència de l'Emsav, tant de la part del moviment que vol la independència com de l'altre, que es conformaria amb una àmplia autonomia política.

Després de la Segona Guerra Mundial el bretonisme va viure anys convulsos: es crearen nous partits, es produïren escissions, aparegueren grups d'acció violenta... sense aconseguir aglutinar, però, un moviment poderós. El nacionalisme no trobà la seva definició política eficaç fins la fundació del Partit Bretó, el 2002, que lluita actualment per la reunificació de Loira i Bretanya i la consecució d'un ampli autogovern.

com són ara –vegeu el mapa que s'adjunta– Nord-Pas de Calais (al nord), Île-de-France (centre), Bretanya i el País del Loira (nord-oest), Aquitània (sud-oest), Provença-Alps-Costa Blava (sud-est) i Còrsega.

Pel que fa a Catalunya Nord, la muda de l'estructura regional planteja al catalanisme dubtes de futur. Com és conegut, les zones a les quals es parla català estan dins del departament de Pirineus Orientals, que pertany a la regió de Languadoc-Rosselló. La qual se sumarà a Midi-Pirineus. El 2007 el Consell General del departament citat va declarar el català com a llengua oficial, juntament amb el francès, i el nom de Catalunya Nord com a equivalent al de Pirineus Orientals. Aquesta tímida oficialització del català podria quedar diluïda quan s'aprovi la reforma territorial citada, tant per mor de la desaparició del Consell General com pel fet que la nova regió resultant, molt més gran, deixarà encara més acotat el nucli de població catalana.

La raó per la qual el govern socialista pretén dur a terme aquest pla de reducció d'estructures administratives de l'Estat és l'econòmica. Assegura que d'aquesta manera s'estalviaran molts recursos pressupostaris que es podran canalitzar cap a necessitats bàsiques de l'estat del benestar, com educació i sanitat. Aprofitant la raó dita, els nacionalistes bretons volen ajudar a estalviar recursos públics a l'Estat i per això demanen que, ja que es vol reduir el nombre de regions, s'uneixi Loira amb Bretanya i així se'n restarà una altra i, per tant, hi haurà menys despesa pública. Una lògica reivindicació que, tanmateix, fins ara ha rebut com a resposta el silenci del govern de París.

Aconseguixi o no l'objectiu immediat, el nacionalisme bretó pareix haver arribat a la majoria d'edat i tot indica que no pararà en la lluita per la satisfacció de les reivindicacions que ha plantejat. Paradoxalment, el detonant del seu gran desenvolupament recent, que ha visualitzat la sorprenentment massiva manifestació del 27 de setembre a Nantes, ha estat justament la reforma Hollande-Valls l'objectiu de la qual era –pel que fa a Bretanya i Loira– mantenir la segregació per evitar el creixement de l'Emsav.

Miquel Payeras